Anul II, No. 22. / Sâmbătă 3 Februarie 1923 / Exemplarul 2 Lei / Apare Sâmbăta

CONTIMPORANUL

Xilografie originală de Marcel Iancu

IN JURUL UNEI CAUZE

Dintr'o dată, fără ca să se fi făcut simţite măcar prodromurile acestei crize, închipuirea înfierbântată a tinerimei noastre universitare denunţă existenţa unei mari ameninţări pentru cultura noastră naţională: petora feciorilor de ovrei în şcoalele noastre superioare.

Scânteia pleca dela incendiul din sala de disecţii a şcoalei de medicină din Cluj, provocat de o nepermisă şi anacronică habotnicie şi vâlvătaia se întinse.

Vechiul conflict de rase, pe vremuri luând înfăţişarea unui conflict religios, mai apoi aceea a unui conflict economic sub aparenţe politice, reînvie azi sub înfăţişarea unui conflict cultural care — teamă mi-e — serveşte şi unor scopuri politice.

Semnalând primejdia ce o îngrozeşte, tinerimea universitară ne oferă şi remediul suveran: proporţionalitatea numerică la baza admiterei tineretului, etniceşte diferit, în şcoalele noastre superioare, faimosul *numerus clausus* al vechilor universităţi nemţeşti exclusiviste.

Leac tot atât de simplu cât pare de minunat, a toate leacurile băbeşti.

Petre Carp, în discuţiunea revizuirei din 1879 a articolului 7 din Constituţiune, spunea: „Eu admit instinctul la o naţiune; admit ca ea să simţă că e un rău, precum fiecare om când e bolnav simte că-l doare; dar nu admit ca bolnavul să zică el: iată doctoria ce trebuie să mi-o dea doctorul. Există un rău în ţară, un rău economic, un rău social; atât e dator curentul să ne arate; iar mijloacele suntem noi datori să le arătăm".

Prin urmare, dela început, chiar dacă răul denunţat de tinerimea universitară există, trebuie lăsată altora grija de a zări leacul. Şi, dela început trebuesc condamnate nu numai manifestaţiunile turburătoare de linişte şi nici decum înălţătoare de prestigiu pentru cei ce le provoacă, dar chiar şi pretenţiunea sentimentalismului juvenil de a arăta calea îndreptărei pe care trebuie să păşească experienţa tihnită a celor maturi. Violenţele sunt tot atât de urâte cât şi însuşi sentimentul acela puţin generos de intoleranţă din care manifestaţiunile acestea au pornit.

O eclipsă intelectuală care este regretabilă, chiar dacă s'ar găsi explicaţiunea ei în atmosfera puţin prielnică culturei pregătită tineretului de anii crunţi şi sălbateci ai războiului.

Iar spectrul problemei culturale, care în ochii acestui tineret ia proporţiuni depăşind cu siguranţă realitatea; nu se poate pune pe fugă, nici cu calomnii, nici cu pumnul, mai puţin încă cu declamaţiuni goale de orice înţeles pentru o minte cercetătoare.

Se poate ca războiul să fi produs un dezechilibru social. Tineretul universitar românesc, ca şi tineretul universitar ovreiesc, se recrutează din păturile mijlocii ale burgheziei oraşelor. Atâta vreme cât ovreii erau lipsiţi de drepturi politice, păturile mijlocii româneşti au fost rezerva de unde se alimenta cadrele, mari şi mici, ale claselor noastre conducătoare. Azi când mica burghezie ovreiască a căpătat drepturile politice, mai tare economiceşte — întru cât activitatea economică exclusivă fusese părăsită de români în mâinile ei — ea apare ca un concurent clasei mijlocii româneşti anemiată de urmările războiului. Bursa, leafa şi pensia, ar putea să nu mai fie atributul exclusiv al păturilor mijlocii româneşti. Sunt, poate, mai mulţi studenţi ovrei la drept, la medicină sau la şcolile tehnice, pentrucă părinţii lor au în mod trecător o situaţiune materială mai bună.

Iar pătura mijlocie românească este pentru moment cu atât mai mult în inferioritate, cu cât o politică a învăţământului a căutat, de cincizeci de ani, să ridice un zid impermeabil, între oraş şi sat. Nici un aflux rasal nu a venit să împrospăteze, ceace ar fi fost natural, pătura mijlocie românească.

Astăzi, elementul ţărănesc, într'o stare economică prosperă, este adus în scenă de expropriere şi de votul universal. In mai puţin de două generaţii chiar umbra cea mai ştearsă a unei primejdii de desechilibru naţional va dispare.

Transilvania, Banatul, Basarabia şi Bucovina, vin cu contingentul lor românesc, ţinut până acum departe de cultura universitară, de către foştii asupritori. Iar dacă aceste elemente, mai slabe economiceşte, vor avea dificultăţi. Statul va trebui să le ajute pentru a pune acest tineret pe picior de egalitate cu cel eşit din sânul burgheziei ovreieşti sau minoritare.

Ii vrem sau nu-i vrem; îi iubim sau nu; ne sunt dânşii apropiaţi sau nu; avem un milion de ovrei, cari trăesc pe acest pământ.

A cântări pentru dânşii cu dramul posibilităţile de cultură pe cari un stat trebuie să le dea cetăţenilor săi, însemnează să-i înstrăinezi, sau să nu ţi-i mai apropii.

Ar fi o politică nesăbuită.

Numerus clausus. Dar iau oare aceşti studenţi locurile studenţilor români? Sunt prea mulţi studenţi ovrei la medicină, sau prin şcoalele tehnice. S'au cuibărit ei oare acolo înlăturând pe români? Nu bănuesc că condiţiuni de admisibilitate speciale să favorizeze pe ovrei în paguba românilor. Atunci?

Dar s'au gândit oare cei alarmaţi, fie că sunt jucăria unor patimi pe cari progresele spiritului omenesc le au declarat perimate, fie că mai răspund în vremuri de lumină la chemările obscure ale unor resentimente atavice, cari nu se pot împăca cu generozitatea tinereţei, fie că inconştient ar face jocul unor anumite politici, gânditu-s'au la nevoile României?

Avem vre-o câteva mii de medici: ne ar trebui 15—20.000. Ne trebuiesc tehnicieni şi specialişti cu miile. Strică oare tineretul ovreiesc, care, ori ce s'ar zice, este legat de aceste meleaguri, să se consacre acestor cariere liberale în rândurile cărora sunt goluri imense?

Să-i gonim din aceste şcoli. Cu cine îi vom înlocui, dacă numărul cel mic al studenţilor români, despre care se vorbeşte, nu poate face faţă nevoilor ţării?

PETRE CIORANEANU.

Tâlcul Scandalului

Scandalurile studenţeşti antisemite au dat guvernului care le-a pus la cale, care le-a organizat şi care le-a asmuţit, roadele urmărite:

Starea de asediu s'a înfăptuit. Capitala mişună, de patrule. In special barierele, unde nu locuesc nici studenţi, nici evrei, sunt puse sub straşnică pază. De-acum parlamentul fraudulos al Măriei Sale poate discuta în linişte Constituţia pregătită de o ciocoime, în sfârşit, refăcută.

Primejdia gloatelor ţărăneşti, gata la cea dintâi chemare, să manifesteze în contra sfruntatei comedii constituante, e ţintuită la porţile oraşului. Căci baionetele apărute să stâmpere apucăturile primitive ale sărmanei generaţii inculte de după răsboi, nu vor dispare odată cu încetarea dezordinelor. Ameninţarea lor, plimbată prin Bucureştii îngroziţi, are să asigure până la urmă, săvârşirea mameluceschului spectacol.

Sforţării de a duce la bun capăt siluirea începută acum un an, trebue să-i urmeze odihna meritată. Pentru a trece în opoziţie, guvernului îi trebue o platformă. Pentru a rămâne la putere, guvernul are nevoie de o situaţie guvernabilă.

In împrejurările de azi el preferă să plece.

Leul nostru s'a dus de-a dura. E un motiv serios de a renunţa la cârmă. Dar guvernul nu poate mărturisi că prăbuşirea noastră valutară se datoreşte stupidităţii notorii a specialiştilor lui, economiei lor inepte. Invălmăşelile antisemite însă, pot furnizia o explicaţie căderii leului: finanţa ovreiască în străinătate, se răsbună, şoptesc liberalii. Cahalul ne sugrumă, moţăie obosit, d. Cuza. Neputinţa d-lui Vintilă Brătiană îşi face astfel din flamura universitară antisemită, o pudică frunză de viţă.

Se apropie clipa în care partidul dela putere va renunţa la „patriotica datorie ce i-a incumbat" pentru a trece cu aere de nobilă victimă, în opoziţie. De acolo va teroriza vreun oarecare minister de fantoşe, confecţionat în anticamerile palatului, cu ajutorul generalului Prezan şi al fabricantului de conserve Ştirbey. E posibil chiar să-l acuze de antisemitism. Partidul liberal are bani să unelteasca asemenea dezordini şi din opoziţie.

ALADIN

Constituţia orbilor

In zilele când puternica burghezie a celor două lumi se străduieşte zadarnic să reorganizeze ceea ce a spulberat propria ei nepricepere şi lăcomie, în 1914, cât de rizibilă şi demnă de dispreţ apare sforţarea bietei noastre ciocoimi de a-şi asigura o digestie tihnită şi durabilă prin plăsmuirea unei Constituţii măsluite.

Germania lui Stines se prăbuşeşte atrăgând, ca o pradă grea în rostogolirea-i mortală pe însăşi Vulturul galic, înfipt într'ânsa.

Italia s'a desbinat iremediabil de când cu prigonirea barbară a muncitorimei tăcute dar nu resemnate, nici învinse. Albionul se clatină în Asia, gata să cadă în fesul magic al lui Kemal. America îşi închide uzinele. Statele mici se prăvălesc în bancrută. Şi peste haosul care creşte, se cască feroce, râsetul invincibil al lui Lenin.

Şi în România, un pâlc de politicieni ridică în faţa viforului vestitor, paravanul ei de hârtie tipărită, promulgată şi sancţionată.

Irrra!

Crysaor

Versete pentru lubire

Ochii tăi sunt triști ca apele din cari
n'au băut căprioarele,
buzele tale sunt uscate, ca mugurii neîncălziți
de soare,
obrajul tău e palid ca pământul în care
n'a plouat.
Eu voi sorbi apele din ochii tăi triști,
Voi topi sufletul meu peste gura ta,
Voi îmbelșuga cu viața mea
câmpia trupului tău...
— Mă vei iubi tu oare ?

Vrei să mergem împreună astăseară
cu stelele călăuze ?
Albastră și adâncă în creștetul cerului va fi
steaua ta — mintea ta ;
roșie și curată ca un foc va fi
steaua mea — inima mea.
Și luminile lor vor străbate împreună
nopțile.

Mi-e frică ;
în noaptea neagră au scăpărat stelele
ca pietre pe stâncile din cer
și-acuma una câte una
pier...
In stelele ce cad este o prevestire rea,
mi-e frică pentru steaua ta
și pentru steaua mea,
și pentru luminița
aprinsă în suflet ca într'un miez de vară.
Mi-e frică astăzi pentru întâia oara...

Vântul își înoadă cozile-rogojini,
sub pașii noștri pentru rugăciunea de seară
și-n catacombele sufletelor vor muri creștini
iară și iară...

TANA QUIL

In trenul 121

Umbra îndărătnică a unei dimineți de iarnă, între catifelele vagonului. In tavan văpaia plăpândă, ca o buclă uitată într'o biblie neagră. Cei doui frați, față în față, mă obsedează. Sunt la fel de mari, în vestminte străine, încheiate strâns, de călătorie. Și-au atârnat scurteicile îmblănite și le văd gâturile ocrotite în lânuri, pieptarele din păr de cămilă, ivindu-se de sub mânecile hainei peste încheieturile pumnilor împodobiți cu brățări de piele pentru cămeșile de aur ale ceasoarnicelor.

Ghetrele lor înalte sunt tot atât de fine ca și pielăria colorată ca o floare, a valizelor. Două volume, puse la îndemână, amintesc ațipirea, sub lună, a unor pleoape, cele mai grele, într'o țară din sud. Cei doi frați poartă pe brațul voinic, o fâșie de doliu, și pe umerii largi un gât strujit si două capete albe, fără sex. Părul lucios, dat pe spate, precizează perfecțiunea sferică a țestelor mici. Trăsăturile decurg, conform unei geometrii stricte, una dintr'alta, către un ansamblu comparat de tinerețe inexpresivă. Dacă îi scrutez descoper deosebiri, — frații desigur nu sunt gemeni. Dar ceea-ce îi confundă și îi amestecă fără cruțare, e atonia indescriptibilă a privirii lor care nu privește, e simetria fără viață a efigiei lor de monedă sau mai curând de vitrină. Incerc să-mi reprezint chipul unuia îmbătrânit cu douăzeci de ani. Sânge pe opacul scleroticei, scobituri în tâmple, cuperoză pe obraji, osânză sub bărbie, o îndestulare scârbită în colțul buzelor. Dar celălalt va fi la fel.

Călătoresc, fără îndoială, către moșia moștenită pe care o exploatează amândoi. Nu schimbă cuvinte, ca oamenii cari pornesc la o corvadă cunoscută, fără incidente și fără surprindere. Nu se uită pe fereastră la priveliștea indiferentă ca apa dintr'un lighean.

Mișcările sunt conținute și depline ca ale unui jucător de biliard. O, fraților, să nu fiți decât niște meșteri în ale biliardului? Cum leagănă trenul capul vostru prețios și fără grijă.

Superbă e liniștea făpturii voastre bune de prăsilă. Dar puneți oare patimă în asta ? Nimic nu se răsucește și nu roade în mărul vieții, nerușinat ?

Vreau pentru arătarea lor amorfă aspra inconștiență a vânătorului, vreau cruzimea disprețuitoare a boierului, pofta de stăpânire și priapismul leneșului puternic, sau cel puțin setea de bani, darul beției, ori un viciu viclean, autoflagelația, scatofagismul, necromania, homosexualitatea, orice, în afara gimnasticei saloniere a biliardului, în afara moțăelii statuare a capetelor păpușărești din tren.

Fraților, îi interpelez mintal, în inspirație bruscă, și-mi înfig căutăturile în ei, poate alta e taina vieții voastre, învelită în piei de șobârlă și sobol, căptușită cu aur și platină, stropită cu apă de păr, descântată cu valsuri pe cuvinte... Un cataclism sentimental, desigur, le-a strivit sub greutatea renunțărilor, corola suavă a simțirii, și numai tinerețea lor supraviețuiește, ca o fațadă, în care s'au stins ferestrele. De aceea privirea lor nu mai visează, nici nu se uită, de aceea stau neclintite firele de păr peste fruntea netedă ca ghiața. Cei doi frați iubiau, negreșit, aceeași femee, și din drgaostea lor au făcut un rug și o flacără, și au risipit pe urmă cenușa, în vânt. De atunci se întorc mereu în părăginitele grădini strămoșești cari le-au turnat în suflete marea lor tăcere, și la olaltă rătăcesc pe năpăditele cărări, drepți și mândri încă, pe sub frunzarele unde singur, aiurează cucul...

— Aveți un chibrit, vă rog ?

Surprins, îmi caut amnarul, scapăr și aprind corectei figuri, țigara :

— Merci...

Deodată mă cuprinde regretul că pierd cel mai bun prilej de-a intra în vorbă. Mă precipit :

— Aveți poate o țigară ?

— Mă rog !

Conversația cădea iremediabil. Cu încăpățânare, continuai :

— Mă iertați d-le, aș vrea să știu dacă volumul legat de lângă d-voastră nu e cumva un exemplar din „Les Regrets" ediția unică, numerotată și intruvabilă a lui Van Rauk Amsterdam, 1672.

— Vă înșelați domnule : e noul indicator de căi ferate și maritime București 1921...

I. VINEA

Pastel Câmpenesc

Ceasul amurgului a trecut în eternități deasupra satului, deacum jertfa omului de azi se înalță din câmpuri — gunoaiele ce ard.

Oamenii toți sau câțiva chiamă adormirea până s'or milostivi zorile din spre ziua ce trebue să se prăvale, după asta, sfâșiată în cele douăsprezece ceasuri, cât de egale.

Vechea șoaptă de dragoste se înfăptuește ca în paradis, numai ca să moară la locul de naștere, acolo — încrucișarea gardurilor.

Crucile apropiate unele de celelalte, cât în viețuire, oamenii sunt îndepărtați între dânșii — cimitirul încăpător înaintează până la platoul din față cu care vremea o să-l unească: cimitirul mărit.

După cimitir, răul sună.

Paznicul ca să nu doarmă împușcă în cer, fereastra mică la bordeiul de trestie crește în lumină și:

„Dă drumu creștine".

— „Cine-i?"

Răspunsul omului îngenunchiază: „strein în noapte" — lumina a pierit speriată și mai departe se târâe streinul, tâlhar sau om de nimic, peste miriștile umezite, să se culce ori poate să se înece dincolo — în râu.

SERGIU DAN

Portret : d. T. Bobeș

Marcel Iancu

Cronica dramatică

TEATRUL REGINA MARIA: Puf de Vultur (l'Aiglon) de *Edmont Rostand, trad. de I. C. Aslan.*

tur (l'Aiglon) de *Edmont Rostand, trad. de I. C. Aslan.*

Complectă dezorientare. Ce-i aceia „repertoriu"?... *L'Aiglon* a venit imediat după *Kiki.*

Publicul se duce la *Aiglon* pentru că e o lucrare celebră în care a jucat Sarah Bernard.

Traducătorului i s'a furat traducerea — și acum soții Bulandra în loc să fie aduși în fața parchetului, s'au repezit spre diverse redacții...

„Asociația criticilor dramatici" e sub prezidența d-lui *Emil D. Fagure.* „Societatea scriitorilor români" e sub prezidența d-lui *Mihail Dragomirescu,* care a luat pentru circumstanță psendonimul Cornelin Moldovanu — iar director general al Teatrelor e d. *Al. Mavrodi.*

TEATRUL POPULAR: *Americanii la noi de Brieux.*

E o piesă confecționată pentru uzul unui singur an, 1918: soldații americani fiind retrași azi din Franța, piesa e veche ca un număr de ziar din acelaș an.

Totuși s'a reluat la noi!...

Adevărata comedie e însă — traducerea!...

Te doare străduința d-lui Livescu — străduință care, în alte împrejurări, ar putea fi atât de frumoasă.

Prezența în scenă a d-nei *Nițulescu* trebue să fie o perpetuă mustrare de conștiință a celorlalți domni și doamne, parteneri.

TEATRUL MIC: *Două Pamflete* de *Tristan Bernard.*

Humorul pe socoteala spiritului de inerție, — humor propriului T. B. — nu e pus de data asta decât în slujba unei farse mici pe care n'o ridică de-asupra genului nici intriga, nici vreun personagiu, — ca, bună oară, în *Nepoftitul* sau *Cafeneaua cea mică.*

O frântură de discuție cu unul din directori:

— De ce jucați piese de nimic sau frivolități fără sare?

— Dacă la piesele bune nu vine publicul.

— Perfect! Fiți consecvenți până la urmă: angajat și pe Bob Hopkins!...

— Și-apoi nici presa nu ne dă o mână de ajutor ca să alcătuim un repertoriu mai de soi.

— Da, presa dramatică: domnul A de Herz, domnul E de Fagure și domnișoara Paul de Prodan... Totuși nu e mai puțin adevărat că i-ați insultat!

— Păi ei își pun mintea cu noi?...

— Oricum, vă felicit. Sunteți în notă. Toate teatrele joacă azi, cu mai mult sau mai puțină competință, opere de aceiași valoare! Repertoriul adeherzian — *bat son plein*".

Ceream *numerus clausus.* Tot e vorba de lucruri mediocre, să se recurgă cel puțin la opere originale românești.

TEATRUL NAȚIONAL: *Visul unei nopți de vară* de *Shakespeare.* (Inainte de premieră).

D. Mavrodi, în cabinetul directorial în ziua numirii. — Care e cel mai mare autor dramatic de pe lume?

Contabilul Teatrului Național. — Shakespeare .

Mavrodi, bănuitor, după o clipă. — Altul, mai mare.

Contabilul. — Nu există.

Mavrodi. — Vom juca numai Shakespeare. Eu nu mă încure cu fleacuri. (Frecându-și fruntea cu vârful unui creion).

Dar altul, așa, mai modern — dar tot shakespeare.

Contabilul. — Ibsen.

Mavrodi. — O piesă de Ibsen — fie. Să alegem una cu titlu, înțelegi, mai decadent, modern...

Contabilul. — Hedda Gabler.

Mavrodi. — Nume de cârnățăreasă. Dar nu face nimic: avem pe Shakespeare!...

Ușierul. — Domnule director. A venit domnul Camil Petrescu. Are o piesă originală...

Mavrodi. — Nimic, ieși. Atâta vreme cât d. Camil Petrescu nu iscălește Shakespeare, nu-i pot juca nici o piesă!..

Luni seara se va reprezenta *Visul unei nopți de vară de Shakespeare.*

F. A.

O șezătoare a insulei Anatologia Română

S'a subliniat la vreme în revistă, reprezentația poemului: *Legenda Funigeilor,* cu care „Insula" a inaugurat surprinzător, pentru mijloacele ei sărace, începutul teatrului care va trebui să vie, consacrat peste interesele caboților, numai artei curate și bune. „Insula" s'a hotărât însă să pășească și în domeniul educației estetice, a unui public ceva mai larg.

Dată la Fundația Universitară, *Antologia Română,* recitare de versuri dela Conachi până la Adrian Maniu, a strâns laolaltă nume de actori ca Sturza, Morțun, Ciprian, Lily Popovici, Anicuța Cârje și articole de scriitori ca Arghezi, Aderca, Davidescu, Pilat, Vinea. Până la a doua evlavioasă evocare a *Prozei Române* „Insula" vestește pentru Sâmbăta viitoare o conferință la care se vor duce toți iubitorii de probleme estetice. Va vorbi d. B. Fundoianu despre: *„De ce arta actuală nu are public?"*

I. Cy.

Învățături

Mergi până 'n fundul lucrurilor, — dar vezi să nu rămai acolo !

În fond, sântem reacționari, cu toții. Unii, însă, vorbim și de democrație. Și aceștia, totuși, chiar numai așa, aducem servicii reale democrației de mâine.

Învățăm, nu din dorul de-a ne instrui cât din nevoia, mult mai imperioasă, a altora, de-a da învățături.

Nimic nu scornește mai repede imaginația noastră, decât pretextele ingratitudinei.

E bună economia de bani, dar nu strică nici economia de nervi, cheltuiți în griji și supărări, pentru a banului economie.

Numai calomnia desarmează scepticismul nostru.

Nu cercetăm atâtea lucruri frumoase, de frică să nu le credem. În calomnie credem, fără să cercetăm.

Sentimentele, gândirea, imaginile s'au epuizat. Ceia ce-a rămas inedit, în poezie, e vocabularul. Prin el, locul comun se poate ridica la frumusețea artistică. Să plivim, deci, și să cultivăm grădina plină de flori rare, a Cuvântului.

Pe cripta fiecăruia din noi ar trebui pusă inscripția : templul desamăgirilor.

Am crezut în atâția oameni, încât pot să cred și'n Dumnezeu : nu mai am nimic de pierdut !

Lui Dumnezeu, și fumul cetăților arse îi miroase a tămâe.

În renunțări, sâni, de multe ori, eroisme mai mari decât în cuceririle violente.

Cel mai mare eroism e curajul lașităților cotidiane.

Un câine vrea să mă muște. Îi arunc o bucată de pâine. Și 'n mine urcă regretul că nu m'a văzut nimeni făcând augustul gest : mi-ar fi eșit vorba că am inimă bună...

De fapt, nu luptăm împotriva tiraniei în sine, cât a tiranilor cari nu ne lasă pe noi să ne exercităm propriile instincte de autoritate.

VICTOR EFTIMIU

Eminescu

E fără cuviință, să spunem tocmai aici, la antologie că poesia românească începe cu Eminescu. Dar nu numai poesia îi este tributară. Cu Eminescu începe poesia, proza, viața romanească, începem noi cu toții ; și trecutul de până la el — prin *el* abia își găsește o deslușire — cu el începe.

Poate fără Eminescu n'am fi putut exista — nu-i el singurul nostru orgoliu și singura noastră scuză ? Eminescu nu-i un poet român, e o întreagă provincie românească ; dar poate-i prea puțin... In timpul vieței, ignoranța contemporană i l'a ridicat pe Alexandri împotrivă.

La moartea lui, Alexandri a fost crucificat și disprețuit, ca să se poată înălța Eminescu. Dar, în taină, Alexandri, politicul și educatorul, satisfăcea mai mult ca Eminescu în care pătrunderea era anevoie, ca 'n trecătorile din munți, din care trebue să scapi de umezeala și umbra stâncilor, ca să poți ieși la văzduhul de sus. E nedumeritor cât de puțin din Eminescu se găsește fecundat astăzi în viața pasiunile noastre, sociale sau literare. Nimic din pasiunea lui, din ura lui, din munca lui zadarnică, din cugetarea și nobletea lui, n'a încolțit în noi : opera lui a rămas caducă, ca valoare educativă, fiindcă, în secret, nu ne puteam ridica mai sus de Alexandri.

Intr'o țară creată de Eminescu, trebuie să cauți în van un muzeu Eminescu, o bibliotecă Eminescu, o biografie întreagă a lui Eminescu, o statuie Eminescu — ar trebui să te duci s'o afli — de ce ? la Galați.

Intr'o țară creată de Eminescu nu se află o singură ediția a poemelor lui care să nu fie, stricată stirbită, falsă, opera netoată avre-unui compilator, fără pregătire și gust.

Tudor Arghezi

Cu Arghezi intră în poesia românească o sobrietate, o cinste lirică, un dispreț pentru oina rimei și ritmului, o sumedenie de lucruri simple. Cu cât proza lui, mai târziu, avea să fie abundentă, nutrită și gr[illegible] — puțin prolixă poate — cu atât poesia lui s[illegible] prezintă despuiată, fără cercei și inele, cu i[illegible] tânără și curată, prețioasă puțin de p[illegible] naivitate. Intrai simplu în poesia lui [illegible] de apă, în munți. Fără vi[illegible] poesia lui avea virtuți respiratorii și curative. Toată poesia dela Coșbuc încoace, s'a găsit brusc pusă sub interdicție și mutată la sanatoriu. Arghezi nu aducea decât cuvinte cari trăiau în pământ, ca pietrele, ca rădăcina în umezeală. Cuvintele lui au fost — ceeace nu i-a fost mai târziu proza — (dar cui îi pare rău ?) o școală de modestie, pe a cărei bănci o generație a trecut, smerită și care-și tace dascălul, fiindcă nimeni nu-l știe. Dacă nu ne-a păstrat la jghiabul lui, Arghezi ne-a întors cel puțin la adevăratele izvoare cu pucioasă și fier. Până la proza lui, în care s'a dovedit un formidabil arhitect, care n'a clădit nimic, din plictiseală — Arghezi ne-a chemat să ospătăm din poesia lui, săracă și nutritivă, ca la ospățul numai cu măsline și grai divin, al lui Platon.

1923

B. FUNDOIANU

[1]) Notițe scrise pentru șezătoarea „*Antologia Română*", organizată de grupul „*Insula*" la Fundația Uniuversitară, săptămâna trecută.

Cooperație rurală

Prin manopera ultimelor alegeri, partidul liberal a pus din nou stăpânire pe conducerea cooperativelor sătești, cari dela 1919 — mai exact de la formarea partidului țărănesc — aveau o nuanță pronunțat țărănistă. Pornită dacă nu mă înșel, cu mijloace modeste din județul Gorj, cam pe la 1890 și sprijinită de Haret mișcarea cooperativă a prins grație unor pionieri convinși — cari nu se gândeau că stimulând acest curent, creiau o periculoasă armă politică în mâna acelui partid, care va avea îndeajuns de puține scrupule pentru a și-o însuși în vederea unor scopuri de propagandă electorală și hegenonie politică. Haret luptă convins că prin această organizație creia prima vastă înjghebare economică rurală, care întrunind un sistem de centralizare și de quasi autonomie bine echilibrate avea să servească în acelaș timp ca instrument educativ și de emancipare a populației dela sate de comerțul și mai ales de creditul orășenesc.

Cu viziunea clară a enormelor foloase politice ce se puteau trage din această instituție care începuse să stăpânească viața economică a satelor, partidul liberal știu să manevreze astfel încât să și-o însușească și cooperația sătească deveni biroul sau de propagandă rurală. Sprijinul și creditul erau condiționate de înscrierea cooperativelor — membrii și fruntași — în cluburile liberale înființate cu asiduitate la țară, mai ales după mișcarea din 1907. Cooperativele sătești deveniră pentru politica la țară ceeace Banca Națională era pentru politica la orașe — citadela de unde porneau cele mai bizantine șantajii politice, unde se consumă cel mai machiavelic târg de conștiințe, odios pentru că sădea germenul corupției în sufletele pregătite pentru apostolat: institutorul și preotul. Astfel, opera imaginată frumoasă pentru că desinteresată, degeră sub conducerea d-lui I. G. Duca într'o unealtă cu care se otrăvia în mod organizat și savant sufletul țăranului.

Dar soarta acestor construcții imorale este deapururi aceiași — în virtutea acelorași percepte de sectarism meschin, ele sfârșesc prin a se desagrega, pentru că abuzul e vecinic generator de abuz.

Majoritatea organizațiilor cooperative sătești au în mod firesc interese cari se găsesc exprimate în programul partidului țărănesc. Ele n'au ezitat o clipă de a se solidariza fățiș cu dânsul — și numai lipsei de rutină politică se poate atribui faptul că acest partid nu s'a contopit imediat cu puternica organizare politică și economică cooperativă, care ar fi constituit un imens aport — și o puternică platformă politico-socială pentru tânărul partid țărănesc lipsit de directive bine precizate și de organizație.

Represiunea averescană și teroarea ultimelor alegeri liberale zădărniciră înfăptuirea mai târziu a acestei interesante transformări — interesantă și sub aspectul evoluției unei mișcări economice spre o fază politică — iar azi pumnul d-lui Argetoianu a cedat cabinetului negru liberal, grija de a desăvârși minciuna care face din organizațiile țărănești instrumente docile ale oligarhiei reprezentată temporar prin partidele de guvernământ. Această nelegiuită silnicie își va primi însă răsplata.

Atunci, când edificiul regimului capitalist se clatină sub amenințarea celei mai grozave crize prin care burghezia a trecut dela 1789, când se năruie unul câte unul soclii cari au susținut templul ultimelor oligarhii, mișcarea cooperatistă rurală devine o instituție de o extremă importanță, de o rară vigoare. Cei cărora le incumbă sarcina de a pregăti trecerea spre ziua de mâine, în seara de pomină, să ia ca aminte aceasta!

ST. F. VIDRAN

Deasupra ciorapului de lână

Să privim Franța ca antipacifistă? O lungă deprindere de a venera poporul marei revoluții ne oprește să atribuim republicei sanghinarul epitet. Lăsăm ingrata sarcină pe seama a cel puțin trei din bunii ei aliați: Anglia totuș a lui Lloyd George, Italia lui Mussolini și Cehoslovacia lui Mazaryk și Beneș.

Și când trei, și nu dintre cei mai puțini binevoitori, îți spun că ești foarte, foarte turmentat...

...E bine să te întorci în spre statistici.

Deasupra ciorapului de lână al micului burghez francez pentru care s'a revărsat pe Rin, pe lacurile de ghiață de dincolo de Arhanghelsk și pe căile incendiate ale Odesei, ceeace a mai rămas din tinerețea Franței, deasupra stupidului ciorap de lână stau câteva cifre neîndurate.

Franța se stinge de infecunditate. Fenomenul este echivalat în cifre, în virtutea cărora — fără să se defalcheze sângele războaielor mereu posibile — un colaborator al unei reviste șovine franceze se întreabă cu desnădejde dacă peste 30 de ani „va mai exista o Franță".

Din studiul unei implacabile statistici reiese cu o dezolantă evidență că în cazul unei natalități și mortalități *normale*, (prin *normal* se înțelege continuarea liniei descedente a familiei franceze care în ultima jumătate de secol a perdut jumătate din fecunditatea ei) Franța, a cărei populație se cifreacă astăzi la 39.400.000 de locuitori, va avea în 1940 numai 35 de mil. în 1950 abia 31 și nici măcar 25 de milioane în 1965.

Cu astfel de cifre în față, luxul de a mai fi antipacifist îmbracă formele unei tragedii troiene.

LOTAR

Notițe muzicale

Filarmonica: Festival Wagner dirijat de d. Georgescu.

O ședință impresionantă.

Orchestră, dirijor și public, în bună dispoziție și în perfectă comunitate de înțelegere și simțire. Pentru români Wagner e într'un fel încă o noutate. In afară de Tanhaüser și Vasul Fantomă pe cari ni le-a dat opera, Wagner n'a fost realizat la noi prin mijloacele noastre așa cum îl cere de mult pregătirea publicului. Ceea ce explică îmbucurător tăcerea religioasă în care a fost ascultată audiția de săptămâna asta și mulțumirea călduroasă pe care a arătat-o sala arhiplină executanților și conducătorului lor. Unele lipsuri în aparatul orchestral (ca viorile de pildă) altele pe alocurea în interpretare au putut fi trecute cu vederea de data asta, în schimbul realizărei în întregime a programului, într'un stil emoționant.

Cavalcada Walkiriior preceda Marșul funebru din *Amurgul Zeilor*, ca un torent de arhangheli care trece și se înalță deasupra capetelor și înțelegerei noastre sus, tot mai sus, până 'n misterele creațiunei. Geniul lui Wagner ridică închipuirea, cu cruzime, departe dincolo de tot ce-i omenesc și pământesc. Nervii sunt scuturați cu furie de uriașii zeilor, ființele noastre se micșorează, dispar, înțepenesc sub hipnoza dramei care prăbușește gloria divină. Ai impresia că pământul însuși e sguduit de infernul cela de sunete care consumă tragedia. D. Teodorescu (în Despărțirea lui Wotan) susține magistral, cu o voce puternică, cu un temperament de mare muzicant, motivul inspirației. A adăugat mult bucuriei noastre de a putea auzi pe Wagner tălmăcit în așa fel de orchestra d-lui Georgescu.

Recitalul D-nei Cela Delavrancea

Reținem din prima parte a programului sonata op. 10 No. 3 de Beethoven. Amintirea lui Riesler, un beethovenian de marcă, nu împietează asupra stilului just din interpretarea d-nei Delavrancea.

Pe Chopin ni-l dă într'o limbă a sa proprie. Sec, prudent (tempo-ul prea ralenti) cu extragerea premeditată a lirismului. Nici pasiunea sufletului slav, nici romantismul morbid, al bolnavului fără speranță, nici mai ales poezia, poezia aceea care-i îmbie opera ca un soare de toamnă natura ce moare. Poate interesante totuși, *mazurcile* în nota și două din cele patru *Etude*, precise sobre.

La grande Polonaise cu care se încheie programul restrâns, hotărât forțează mecanismul și technica concertistei. Păcat pentru că ritmul marșului eroic era prins frumos, avântat. Ultima pagină se pierde în uluiala degetelor speriate și în haosul scenei, pe care d-na Delavrancea a făcut greșeala s'o descopere înlăturând draperiile. Acustica ingrată a sălei și-a avut partea-i de complicitate în confuzia pasagiilor Forte și Allegro. (E timpul să se descopere o sală decentă pentru concertele de pian).

Maturitate în intenție și mai ales inteligență și luciditate în joc, însușiri pentru cari d-na Delavrancea pare că optează din temperament. O pianistă care se așează singură în fruntea celor buni din țară.

I. G. COSTIN